

РОБОТА СПЕЦІАЛІСТІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ З РОДИНАМИ ДІТЕЙ, ЩО МАЮТЬ ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ

Сьогодні в Україні дуже важливою є проблема освіти дітей з особливими освітніми потребами. У зв'язку з цим розширюється та удосконалюється мережа навчальних закладів компенсуючого типу (санаторні та спеціальні), в яких перебувають хворі діти і діти з вадами психофізичного розвитку. Але разом з цим більш широкого розвитку набуває й інклюзивна освіта, яка передбачає, що діти з особливими освітніми потребами відвідують звичайний дитячий садок, школу, навчаються і виховуються разом зі своїми ровесниками [1, с.14].

Тривалий час спеціальна психологічна і педагогічна допомога спрямовувалася винятково на дитину з вадами психофізичного розвитку. І лише протягом останніх років у центрі уваги спеціалістів постала сім'я, в якій така дитина виховується. В сім'ях, що виховують дітей з вадами психофізичного розвитку, багато проблем. Серед них такі як: негативне ставлення до дитини з вадами; осуд або жалість з боку оточуючих, зокрема і спеціалістів; болісне реагування батьків на визнання їхньої дитини такою, що має вади психофізичного розвитку; не погодження із направленням дитини до спеціального навчального закладу, штучне ізолювання дитини від спілкування з однолітками і соціуму. Найбільш поширеними є такі помилки у сімейному вихованні дітей з вадами:

- надмірна опіка дитини, ставлення до неї як до сильно хворої, виконання за неї всіх справ, принесення себе у жертву дитині;
- відсутність уваги і необхідного виховання, ставлення до дефекту як до тимчасового явища;
- пред'явлення дитині вимог як до здорової дитини – без урахування її проблем і можливостей;

- презирливе ставлення до дитини, приниження , сприймання її як сімейного тягаря і ганьби;

- небажання радитися зі спеціалістами, виконувати їхні рекомендації, навчати дитину у закладі корекційної освіти.

Неправильне ставлення до дитини призводить до ускладнень у її розвитку, „звуження” навколишнього світу, виникнення у неї психологічних комплексів і негативних рис характеру, внаслідок чого особистість дитини дуже страждає. Отже, повноцінне включення дитини з вадами психофізичного розвитку у соціальне середовище потребує насамперед адекватного ставлення до неї її сім’ї. Сформувати його можуть спеціалісти: корекційні та соціальні педагоги, психологи, медики.

Основною метою роботи із сім’ями, які виховують дитину з вадами у розвитку, є надання батькам кваліфікованої допомоги. Працюючи з батьками, педагоги ставлять собою такі завдання:

- допомогти сформувати адекватні взаємостосунки між батьками, іншими членами сім’ї та дитиною з вадами психофізичного розвитку; допомогти дорослим створити комфортну для такої дитини сімейну атмосферу;

- розширити інформованість батьків про потенційні можливості дитини, її перспективи у різних аспектах життя;

- створити умови для активної участі батьків у вихованні та навчанні дитини;

- підвищити рівень психічного здоров’я самих батьків.

Однією з важливих умов успішної співпраці із сім’ями є їх психолого-педагогічне вивчення. Спеціалістам навчальних закладів необхідно знати інформацію про: склад сім; соціальний статус сім’ї; культурний та освітній рівень батьків; становище дитини у сім’ї; стосунки батьків зі спеціалістами навчального закладу та батьками інших дітей класу; педагогічну компетентність батьків у вихованні дитини з вадами

психофізичного розвитку; готовність батьків співпрацювати зі спеціалістами навчального закладу та їх безпосередню практичну участь у процесі корекційної роботи.

Метою вивчення сім'ї має бути встановлення рівня педагогічної роботи з дитиною. Ефективними методами дослідження сім'ї є такі:

- аналіз відповідної документації навчального закладу – вивчення медичних карток дітей, особливих справ, характеристик, відомостей про результати роботи практичного психолога, соціального педагога, вчителя-логопеда, вчителя-дефектолога з дітьми та їхніми сім'ями. Аналіз такої інформації дає змогу зробити висновок про склад сім'ї, причини відхилень у розвитку дитини, ступінь її інтелектуального і психофізичного розвитку, умови життя родини;

- спостереження за стосунками дітей з батьками, реакцією батьків на одержані від вчителя-логопеда, вчителя-дефектолога, вчителя, домашні завдання, успіхи та невдачі дитини у розвитку і набутті досвіду;

- бесіда з дитиною – запитання дітям слід спрямовувати на з'ясування ставлення батьків до виконання з дитиною одержаних від спеціалістів домашніх завдань, психологічну атмосферу у сім'ї.

- анкетування батьків – можна використовувати різні за змістом і характером анкети. Насамперед слід запропонувати батькам заповнити анкету, яка дасть змогу одержати найбільш повні відомості про дитину, а надалі – ті анкети, які дадуть інформацію про сім'ю у цілому, інтереси та труднощі дитини тощо. Досвід свідчить, що результати анкетування дають змогу спланувати роботу з дитиною та її сім'єю з урахуванням особливостей сімейних стосунків;

- обмін думками між вчителями та вчителем-дефектологом, практичним психологом, вчителем-логопедом, соціальним педагогом, лікарями з метою вироблення оптимального змісту та форм співпраці

спеціалістів з батьками дітей в умовах комплексної роботи навчального закладу.

Можна виділити такі **напрями у роботі із сім'ями**:

- *залучення батьків до корекційно-виховного процесу* – переконання батьків, що їхня дитина потребує спеціальної допомоги, додаткової уваги; формування віри, що лише за допомогою родини вона зможе подолати труднощі у психофізичному розвитку;

- *формування задоволеності батьків процесом розвитку дитини* – показ досягнень у розвитку дитини, навіть мінімальних;

- *розкриття перед батьками творчих підходів до навчання та виховання дитини* – формування певних дефектологічних знань і вмінь; навчання батьків корекційним прийомам роботи з дитиною вдома.

Форми та зміст роботи з батьками визначають диференційовано – залежно від ступеня готовності батьків до співпраці. Наведемо деякі форми роботи з батьками дітей, які потребують психофізичної корекції.

Індивідуальне консультування має велике значення для роботи з батьками, оскільки дає змогу реалізувати диференційований підхід. Індивідуальні консультації проводять за запрошенням спеціаліста або на прохання батьків раз на тиждень у певний день. Консультувати батьків можна з *таких питань*:

- повідомлення про результати психолого-педагогічного обстеження дитини, особливості її розвитку, розкриття її сильних і слабких сторін – на початку навчального року;

- показ прийомів корекційної роботи з дитиною;

- інформування про успіхи дитини та ті проблеми, на які потрібно звернути увагу вдома, про різні аспекти розвитку і навчання дитини.

Одним із завдань індивідуального консультування є **навчання батьків способам співпраці з дитиною** (ігри, читання, спілкування), не буде ефективною, якщо у ній не братимуть участь члени сім'ї.

Групові форми роботи з батьками дітей з вадами психофізичного розвитку зазвичай проводять у спеціальних групах. До таких групових форм роботи відносять: дні відкритих дверей; анкетування; батьківські збори; тематичні консультації; інформаційно-методичні виставки; відкриті заняття; спільний перегляд відеоматеріалів з певної проблеми.

Роботу з батьками дітей з особливими потребами доцільно вибудовувати поетапно і починати не з традиційних батьківських зборів, а з дня відкритих дверей. Адже навіть якщо батьки знають про те, що у навчальному закладі є вчитель-логопед, вчитель-дефектолог, соціальний педагог, практичний психолог, вони не завжди уявляють, чим займаються ці спеціалісти.

Отже, незважаючи на актуальність корекційної роботи з дітьми, що мають певні психофізичні обмеження й потребують особливих освітніх умов, соціально-педагогічна підтримка родин цих дітей є вкрай важливою. Цю роботу проводять найперше працівники освітніх закладів: соціальні педагоги, психологи, логопеди, дефектологи, адміністрація школи й, звичайно, вчителі. Завдання такої роботи – надання знань з питань організації навчання „особливих” дітей, інформування про можливості загальноосвітнього закладу, а також отримання психолого-педагогічної допомоги й консультацій.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання інклюзивної освіти: навчальний посібник / укладач Н. В. Заєркова – Луганськ: ЛО ІППО, 2012. – 93 с.

2. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: науково-методичний збірник. – К.: ФО-П Придатченко П.М., 2007. – 336 с.

3. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія / А. А Колупаєва — К.: Педагогічна думка, 2007 р.— 458 с.